

REDACȚIA

ed. Deák Ferencz-u. Nr. 22

ABONAMENTUL

pentru Austro-Ungaria:
 un an 20 cor.
 1/2 an 10 cor.
 1/4 an 5 cor.
 o lună 2 cor.
 în afară de Duminică pe un an 4 cor.
 în România și străinătate pe un an 40 franci.

manuscrise nu se înapoază.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 22

INSERTIUNILE:

de un lit. garson: prima dată în
 ziari, a doua oară în bani, a treia
 oară 3 b. de fiecare publicare.

Atât abonamentele, cât și inserțiile
 plătesc în avans și se plătesc în Arad.

Telefon pentru oraș și comitate

Scrisori neîncasate nu se primesc.

Regele României pentru limba română.

(R.) Fericită-i țara a cărei domnitor premerge în toate cu pildă.

România se poate mândri că are un rege care-i cel dintâiu în toate: în dragostea de țară, în vitejie, înțelepciune și în priviște — munca. Faptele Lui sunt pildă cea mai înălțătoare pentru toți Români, pentru săraci și bogați, pentru cărmăritori și ce mai cu puțină carte, d'opotriva!

Acum de curînd, Marția trecută, M. Saulea, regele Carol I al României a ridicat cuvîntul în spriginul limbii românești. Pare ciudat că în România, regele trebuie să-și ridice vîntul întru spriginirea limbii românești. Încă unde? În mijlocul învățaților mari, în care a supraveghia și întări cultura noastră națională! Și totuși: cine s'ar încumeta să tragă la îndoială cât de actuală este vorbirea M. Saulea și cât de mult adevăr conține?

Am celit-o cu evlavie; ea trebuie pusă în pervaz, spre citire tuturor celor chemați să lucreze pentru propășirea culturii naționale. În România, atât în țară, cât și în afară de țară, ea are marele ei.

Pentru-că, într'adevăr, așa e: ne-am depărtat, în graiu și scris, de limba poporului. D'odată cu învățăturile împrumutate de la străini, am împrumutat dela ei și felul de a gândi și scrie, precum și o mulțime de cuvinte care n'ar avea ce să caute în limba română, atât de bogată și frumoasă. Deosebit cel sus pus în România, boierii și au învățat carte prin Franța, s'au îndepărtat de graiul popular și au împetritat limba română așa fel, că abia se mai poate vorbi cu limba cronicarilor, «neprihănită de a poporului», cum zice Regele Carol, în vorbă despre care și marele Eminescu scria că făgura de miere...

Păcatul de a ne abate dela limba strămoșască îl avem însă și noi, cărturarilor. Crescuții, cei mai mulți, în școli străine, franceze și germane, nu ne-am mai dat silă să adîncim limba română, nu cunoaștem prin urmare comorile ei... O vorbim în limbă, unit chiar de loc, ori numai de loc, și nu e mic numărul familiilor române de cărturari în sinul cărora se vorbesc mai cu drag ungurește ori nemțește, deosebit se citește mult în aceste limbi. Dojana ce înțeleptul rege al României, Regele Carol I, Românilor nepăsător ori slab, cu dreptul să ni-se potrivească și multora dintre noi, și la noi sunt multe neologisme, «bunuri care inabuse limba strămoșască». Ba și la noi primejdia este câtă mai mare,

cu cât răul se propovăduiește chiar — în biserică: mulți, aproape toți, dintre preoții cari au învățat la Roma, cred că ajută grozav limba română curățind-o (?) de tot ce nu-i de obîrșie romană, uitând ceea-ce spune Regele Carol: că tocmai «culegerea și păstrarea cuvintelor vechi — deși obîrșia lor este slavonă, grecească sau turcească — alcătuiesc originalitatea și bogăția limbii». De când «spiritul sânt» a luat în bisericile noastre locul «duhului sfânt» și «seclii» locul «veacurilor», țăraniștrii noștri încep să nu priceapă ce zice preotul...

Eată de ce noi toți să citim și să recitim ceea-ce a spus nu numai întăitul rege, dar și întăitul român Carol I, să citim și să luăm aminte!

În România, nu încapă îndoială, sfaturile regelui Carol vor fi duse la îndeplinire. Chezașie este întru aceasta nu numai dragostea de care-i încungiurat și ascultarea ce-i dau toți bărbații de seamă, dar și înfrurirea deosebită pe care o are Academia Română asupra mersului cultural al țării. Academia, unde-s adunați la un loc cei mai de seamă învățați români, și cu acel «mănușchiu de scriitor», despre care pomenește Carol I, de bună samă își ține de sfântă datorie a merge pe calea arătată de marele rege.

În curînd vom avea și *Etymologicum magnum Romani*, lucrarea de seamă pusă la cale tot de regele Carol I. Nimic nu ne va lipsi din câte trebuie să învățăm cum să vorbim și cum să scriem bine românește!

Ear când după o muncă mai îndelungată vom putea zice că am înaintat în asemănare cu ce-i acum, va trebui să pomenească cu sfîntenie numele regelui Carol I, care nu s'a mărginit să lucreze numai pentru mărirea regatului ce a întemeiat, ci cu imbelșugare și-a vărsat harul darurilor sale asupra Românilor de pretutindeni, căutând să-i întărească și unească în dragostea de limbă.

Presă maghiară, între altele: «M. Szó» dela 26 Aprilie, reproducînd articolul «Tribunei» intitulat «Un cartel naționalist» (nr. dela 2/15 Aprilie), prezintă stăruința noastră ca îndreptată contra nației maghiare, pe când adevărul este că noi nu urmărim decât binele neamului nostru, fără a ne atinge cătușt de puțin de dreptul altora.

Avem d'asemeni de observat, că reproducînd articolul nostru «Povestea vorbit» dela 6/19 Aprilie, atât «Budapesti Hirlap» cât și celelalte ziare opoziționale îl reproduc într-o traducere cu abateri — în favorul partidelor din opoziție, pe când noi am vorbit de întreg neamul maghiar.

Procesele din Timișoara.

(*) Am cetit cu adevărată emoțiune decursul procesului intentat celor trei fruntași români din Lugoj. Ear cât despre verdict, el nu ne-a surprins. Suntem de mult deprinși să ne așteptăm că a fi pe banca curții cu jurat însemnează a fi — osândit. Am comentat cel mult mărirea pedepsei dictate de tribunal, dar nu vrem să ajungem în conflict cu — legile. Viața noastră, a ziaristilor Români, de mult nu este decât o continuă hărțuială cu procurorii și dacă nu vom fi cu ochii în patru, ba chiar așa, că ne grijim, și totuși mai mult suntem pe la judecătorii decât — în vacanță.

Caracterul procesului dela Timișoara diferă însă mult de procesele obișnuite intentate ziaristilor. De astă-dată avem adică a face cu trei fruntași ai vieții noastre publice, și anume cu reprezentanți din generația mai tineră, afară de Dr. Stefan Petrovici, care deși nu-i bătrîn nici d-sa, publicul român îl cunoaște mai de mult: la 1893 fusese raportor în marea conferință națională, în acelaș an, spre toamnă, figurase ca apărător în procesul *Replacet*, la Cluj, fusese membru în comitetul național provisor și ca atare luase parte activă la convocarea conferinței din 1894 și a congresului naționalităților, la 1895... Imi închipui satisfacția șovinistilor cari îl cunosc, văzându-l pornit spre temniță. Ceilalți doi, mai tineri, promit! La proces atitudinea tuturor desigur a impus până și adversarilor. Au înțeles că e vorba de proces politic, atât ei cât și energicul apărător Brediceanu, au răspuns deci din punct de vedere politic, nu primind cu umilință invecitivele procurorului, ci din contră: acuzând dinșii puterea de stat pentru toate câte săvârșește față de naționalități și reducînd la minimă valoare toate pretențiile motivate invocate de reprezentantul ministerului public.

Eată de ce procesul acesta nici pe departe nu va produce efectul pe care-l va fi urmărit procurorul. Pe cei trei acuzați nu i-au desconcentrat deținătorii puterii publice. Curajul lor a crescut în măsura spiritului șovinist de care s'au văzut asaltați. Ear' marele public românesc nu poate nici el să se descurajeze căta vreme vede că chiar în cuibul pasivismului, cauza națională are luptători atât de hotărîți.

De altminteri noi ne mărginim să cităm la acest loc următoarele șire scrise de contele Zichy Vladimir în «*Független Magyarorszag*» dela 16 Aprilie:

«E rea tactica ce o urmăim în cestiunea naționalităților. E foarte rea. Și fiind-că e foarte rea, e absurdă, și fiind-că e absurdă, e și comică. Este om în țara aceasta, care să fie atât de

Cel mai excelent profesor și medic contra morburilor de plumăni, afecțiunilor organelor de respirație îl recomandă ca remediu cu efect respirație, precum: bronhită cronică, tusă convulsivă,

și mai ales este recomandat Convalescenților după influență. — Sirolinul promovează apetitul și face să crească greutatea corpului, depărtează tusa și flegma și face să înceteze asudarea de noapte. — Din cauza mirosului și gustului său plăcut este luat cu plăcere și de copii. În farmacia să capătă în sticle de 4 cor. Să fim atenți, ca fle-care sticlă să fie provăzută cu firma de mai jos

Sirolin

fabrica chimică Basel (Șviteră).

zevzec, încât să creadă, că s'ar pute rezolva ceștiunea naționalităților prin aceea, că pe cetățenii de rasă și limbă nemaghiară putem să-i silim prin pedepse cu închisoare și prin alte retorsiuni să învețe de aici înainte ungurește?”

Ceea-ce, bine înțeles, nu însemnează că ajungând la putere kossuthiștii, procurorii lor o să fie mai breji, ci faptul trist, dar de atâtea ori dovedit, e, că procurorii fac esces de zel față de naționalități, ear' curțile cu jurați li respătește din belșug.

De aceea, vom mai asista încă la multe procese de acestea. La fiecare însă, avem nădejde, ne vom pute cugeta cu mângâierea pe care am avut-o în fața atitudinii traților dela Lugoș.

Conjurația contra regelui Petru.

— Sârbia iarăși în foc. —

Pe baza unei depeșe am spus, că s'a descoperit în Serbia o nouă conjurație, îndreptată contra regelui Petru și ucigașilor lui Alexandru.

Azi a apărut o broșură în Zimony, scrisă de Basuglici, fostul secretar al regelui. Broșura destăinuiește despre ministru-președinte Pasici lucruri senzaționale. Spune, că cu excepția a 2 foi independente, a mituit toate celelalte foi din Belgrad, ear' el însuși a întemeiat și susținut două foi cu caracter obrenovician. Acestea atacă sistematic și fără milă pe regele Petru și pe Caragheorgeviceștii.

După broșură, actualul ministru-președinte a scris însuși în foi articole opoziționale contra regelui și a întreținut legături cu cel mai înversunat dușman al Caragheorgeviceștilor.

Descoperirile acestea au stârnit mare senzație în Belgrad și de nu se va spăla Pasici, trebuie să abzică din președinție.

E mare ferbere și se discută foarte mult procedura guvernului, că a voit să opriască pe Nenadovici, secretarul actual, și rudă al regelui de a mai merge în Conac. Primădată a fost delaturat din drum Basuglici, acum Nenadovici și după el se vorbește de D-mici, care colportează pe sama lui Basuglici tot felul de vești, cu cari apoi acesta umple foile din Viena.

DIN ROMANIA.

Aniversare. Joi, fiind aniversarea nașterii M. Sale Regelui s'a oficiat un te-deum la mitropolie la ora 10 și jum.

Serviciul religios a fost oficiat de P. S. S. Nifon Ploesteanul vicarul sf. mitropolii inconjurat de un numeros cler.

Au asistat din partea M. S. Regelui generalul aghiotant Wartiade și colonelul Volvoreanu, iar din partea A. S. Regale Principele Ferdinand, maior adjutant Greceanu.

După sfârșirea serviciului divin dl general Grozea trece în revistă comp. batl. 2 vânători de sub comanda dlui căpitan Berendei, după care dl general Manu ține soldaților următoarea cuvântare:

Copii,

Sărbătorim azi una din cele mai frumoase zile, sărbătorim ziua M. S. Regelui, zi în care M. Sa a adus pe câmpul de luptă glorie armatei românești, gloria patriei.

Să strigăm trăiască M. S. Regele.

Trăiască întreaga dinastie.

Uralele nesfârșite ale soldaților și publicului acoperă ultimele cuvinte ale dlui general Manu.

După aceasta d-sa asistat de generali și ceilalți ofițeri superiori primesc defilarea trupei.

Sosirea noului vas „România”. Luni dimineața la orele 10 jum. a sosit în portul Coustanța, noul vas „România” al S. M. R.

Portul și vasele din port erau frumos pavozate. „România” a salutată portul printr'o salvă de tun.

D-nii I. Grădișteanu, ministrul lucrărilor publice, Miclescu, directorul C. F. R., prefectul și primarul Constanței și invitații, au esit într-o întâmpinarea noului vas cu un remorcher.

La ora 12 s'a dat un banchet pe bordul „României”, la care au participat oaspeții și autoritățile.

Dl. colonel Coandă, directorul serviciului maritim român, a sosit din Saint-Nazaire pe bordul vasului.

După banchet, s'a făcut o cursă la larg cu „România” și s'a admirat frumoasa plajă de băi Mamaia.

Seara s'a servit prinzul pe bordul vaporului „Principesa Maria”.

* * *

„România” a sosit sub comanda d-lui locot. comandor Athanasiu, avind prim mecanic pe d. ing Ghica, iar mecanic garant pe dl Segui din Saint-Nazair.

Noul vas al S. M. R. este mai mare decât „Regele Carol”. Coșul vasului e cuirasat

Vasul va pleca în cursă regulată la Smyrna, Dumineca viitoare.

Cu această ocaziune, s'a comunicat știrea, că s'au luat măsuri pentru a se comanda un al patrulea vapor de pasageri, care să facă cursa Coustanța-Alexandria (Egipt) și care se va numi „Impăratul Traian”.

Un binevoitor al țăranilor.

București, 19 Aprilie

Dl D. Protopopescu, cunoscut și D-voastră ca mare naționalist și amic al țăranilor, în ședința dela 31 Martie v. a rostit următoarea interesantă vorbire:

Domnilor Senatori,

Nu voese să abuzez de paciența d-voastră, — ora este destul de înaintată și ar fi zadarnic să se îndelungească prea mult ședința; — voi expune dar foarte pe scurt propunerea mea.

Ultimele cuvinte ale d-lui Disescu, leaderul majorității, mă fac să cred că, ceea ce am să vă spun, va fi și pe placul d-sale, dacă nu și pe al majorității, și că propunerea ar putea fi acceptată chiar și de dl ministru de finanțe — dacă o atare minune este posibilă.

Este vorba de amendarea art. 3 din lege, care sporește taxa patentei așezată asupra arenzilor, la 1%. Dl Disescu, terminând discursul său, a vorbit de plaga arendașilor străini. Câte-va date nu vor strica pentru a învedera intensitatea acestui rău.

După ultima statistică a contribuțiilor directe, întinderea moșiilor exploatare prin arendă, în cele 13 județe de peste Milcov, este, aproximativ, de 1.000.000 hectare. Numărul arendașilor este de 1.080, din cari numai jumătate sunt români.

Proporțiunea însă este și mai defavorabilă când socotim întinderile exploatare, pentru că 600.000 hectare, sau 60%, din terenurile închiriate adevărat aproape 40% din întreaga întindere a terenurilor cultivabile din acea parte a țării se găsește în posesiunea străinilor!

Dl ministru al finanțelor: Am citit în „Voința Națională” de eri.

Dl D. Protopopescu. Aceste date sunt luate, d-le ministru, din anuarul statistic publicat de însuși ministerul de finanțe.

Vedeți, dar d-lor Senatori, că deși art. 7 din Constituțiune, ocrotește proprietatea rurală în contra înstrăinărilor, totuși aproape 40% din țărinile cultivabile ale Moldovei sunt deținute de străini, prin mijlocul arendașilor, și plaga merge mereu, crescând!

Toți am putut observa în aceste din urmă timpuri urcarea extraordinară a arenzilor, în complexă disproporție cu mersul productivității solului; — aceasta se vede mai cu seamă în părțile de peste Milcov, unde procesul de deznaționalizare a posesiunii solului, a devenit foarte îngrijitor.

Este sigur că fertilitatea țărinilor având o limită, nu asupra produsului lor speculează exploatareii cari oferă arenzii disproporționate, ci asupra muncii populațiilor agricole, ce sunt nevoite a se hrăni pe moșiile arendate.

Exploatarea acestei populațiuni de către arendași, — în cea mai mare parte străini de neam, — a adus pe locuitorii la nevoia a se a-

socia, de a uni forțele lor productive, spre a putea lupta în contra speculanților, cărora nu puteau rezista pe cât timp se găseau răzleștiți.

Din aceste nevoi s'au născut băncile populare; de acolo, obștiile sătești pentru cumpărări și arendări de moși, de acolo societăți cooperative la sate în privința cărora un proiect de lege, votat de Cameră, așteaptă în arhivele Senatului rindul să fie primit și de matural după făgăduirile formale ce a dat și actulul ministru de finanțe.

În special, pe lângă băncile populare, s'au întovărășit sătenii spre a lua, și au luat cu rentă, numeroase și importante proprietăți rurale, luptând și izbutind contra tuturilor concurenților, une-ori din cei mai puternici și din cei mai influenți — prin importanța capitalului mănuesc.

Aceste asociațiuni, a căror menire, prin altele, este și de a stingei pecinginea străinilor ce tind a coplesi proprietatea rurală, au dreptul la tot sprijinul Statului, la tot sprijinul conducătorilor acestei țări. De aceea îmi permit să propun să fie scutite de impozitul patentei, scutibil prin art. 3 al proiectului ce discutăm, arendările făcute către băncile populare, către societățile cooperative sătești, sau către obștiile locuitorii, prevăzute în art. 74 din Codul de Procedură Civilă, modificat prin legea dela 9 Februarie 1904.

Numărul acestor asociațiuni este mai mare decât s'ar putea crede, și importanța moșiilor arendate, precum și a valorii arenzilor, este deosebit de însemnată. Și pentru a dovedi că măsurile propun nu este platonice, ci este menită să aibă o aplicațiune practică imediată, îmi permiț să dau aci câte-va date privitoare la unele din cele mai însemnate asociațiuni țărești, cari au luat în arendă și exploatează proprietăți rurale.

Încep cu partea de sus a Moldovei, unde primejdia înstrăinării a devenit mai amenințătoare ca ori unde aiurea.

În comuna Pomirla din județul Dorohoi un număr de peste 300 locuitori, sprijinindu-se pe banca populară din localitate, s'au prezintă la licitațiune pentru a lua în arendă moșia aceluiași nume, aparținând așezământului Basot și de și aveau să lupte în contra intereselor d-lui mai puternic și mai înfricoșător speculant din țeara Moldovei, au rămas adjudecători ai moșii cu arenda de 72.000 lei.

Tot în același județ, în comuna Văculești, sătenii asociați au luat în arendă, proprietatea Văculești, partea d-nei Moruzi, plătiind câte 25.000 lei drept arendă anuală.

În satele Siliștea și Costișea din județul Neamțu, sătenii asociați, sub conducerea unuia din cei mai inteligenți și întreprinzători dascăli rurali, au licitat și izbutit să ia cu chirie moșia Romanii, aparținând i pitropiei Sfintului Spiridon din Iași, cu prețul de 41.000 lei anual.

La Prigoreni, în Iași învățătorul Pogor, care conduce, în chip vrednic de toată lauda, banca populară din localitate, a întovărășit, pe sătenii și prin bună învoire au luat în posesie, moșia Gănești proprietatea d-nei Sofia P. Ioanidi, pentru o arendă de lei 9000.

Toate aceste moși erau exploatare, înaintea de către posesorii străini.

Dincoace de Milcov, voiu cita un singur exemplu, de și întovărășirile sătenilor sunt în ceaștă parte a țării și mai vechi și mai numeroase ca în Moldova.

În comuna Paraipan, județul Vlașca, banca populară locală, care cea dintâiu, sub conducerea unuia din cei mai distinși învățători din țeară, a organizat, cu deplină izbândă, zărea în comun a produselor sătenilor, a încheiat și o tovărășie de săteni, cari au luat în arendă, pe preț de 30.000 lei, moșia Paraipana d-nei Maria Lahovari, și stau pe punctul de a închiria și alte părți vecine.

Toate aceste arendări, sătenii au trebuit, spre a izbuti, să sporească arenda, ridicându-le până la o cifră, pe care speculanții nu o puteau atinge. Pentru unele moși, arenzile au fost aproape îndoit; chiar așa însă, el au rămas cu mult sub prețul pe cari li plătesc arendașilor, când li se sub arendează terenuri de muncă, sau când se învoiesc pe moși.

Prin urmare, interesele proprietarilor, cari văd sporindu-li-se veniturile, cât și ale locuitorilor, ale căror sarcini se ușurează prin dispariția arendașilor, se întâlnesc și se îndestulează reciproc prin arendarea moșiilor către asociațiunile de săteni. Țeara n'are decât să câștige din